

привести до витоку конфіденційної інформації;

- *Pegasus* — програма-шпигун, здатна перехоплювати приватну інформацію, включно з пароллями, повідомленнями та зображеннями. Її можна встановити на ваш пристрій через текстові повідомлення та незначні вразливості.

Дослідити віруси на мобільних додатках можна в різний спосіб, зокрема:

- 1) статичний аналіз — цей підхід використовують для дослідження коду додатка без запуску програми на мобільному пристрої. За допомогою статичного аналізу можна виявити потенційно небезпечні дії в коді (наприклад, використання не захищених каналів зв'язку, витік конфіденційної інформації та ін.);
- 2) динамічний аналіз — полягає в запуску додатка на мобільному пристрої з наступним моніторингом його поведінки. Динамічний аналіз дає змогу виявляти небезпечні дії, які додаток виконує в реальному часі (наприклад, відправлення SMS-повідомлень або створення підключення до віддаленого сервера);
- 3) реверс-інженерія — цей підхід використовують для аналізу збірки додатка, щоб отримати розуміння його внутрішньої структури та функцій. Реверс-інженерія дає змогу

виявляти небезпечні функції (наприклад, виклики системних функцій, які можна використати для викрадення конфіденційної інформації);

- 4) аналіз мережевої діяльності — полягає в аналізі мережевого трафіку, що генерується додатком на мобільному пристрої. Аналіз мережевої діяльності дає змогу виявляти відправлення додатком конфіденційної інформації на зовнішні сервери або здійснення небезпечних дій.

Кожен із цих підходів має свої переваги й недоліки, тому для ефективного виявлення вірусів на мобільних додатках доцільно використовувати комбінацію цих підходів. Важливо зауважити, що досліджувати віруси на мобільних додатках слід із дотриманням законодавства та правил конфіденційності.

Перелік джерел посилання

1. Srinivasan S., Saravanan R. Mobile Malware and its Evolution. *International Journal of Computer Science and Mobile Computing*. 2015. Vol. 4. Is. 4. Pp. 258—265.
2. Alzahrani N. A Survey of Mobile Malware and Security Solutions. *Ibid*. Is. 2. Pp. 553—563.
3. Naik S. H., Bhatkar V. S. Mobile Malware: A Comprehensive Survey. *International Journal of Computer Applications*. 2014. Vol. 95. No. 16. Pp. 20—26.

Напрями удосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері обліку військового майна

Ігор Папуша,

канд. юрид. наук, доцент, заслужений юрист України, Військова академія, м. Одеса, Україна

Досліджено актуальні проблеми удосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері обліку військового майна. Обґрунтовано, що практика протидії злочинності у сфері обліку військового майна зумовлює необхідність формування комплексної криміналістичної методики, що має спільний предмет посягання, подібну об'єктивну сторону їх вчинення та свою специфіку розслідування.

Ключові слова: методика розслідування; криміналістичні знання; кримінальні правопорушення у сфері обліку військового майна; тактичні операції; судові експертизи.

Directions for improving the methodology of investigating criminal offenses in the field of accounting for military property

Ihor Papusha

Significant issues for improving the methodology of investigating criminal offenses in the field of accounting for the military property are explored. It is well-founded that the practice of countering crime in the field of accounting for military property necessitates the formation of a complex forensic methodology that has a common object of encroachment, a similar objective aspect of their commission, and its own specificity of investigation.

Keywords: methodology of investigation, forensic knowledge, criminal offenses in the field of accounting for military property, tactical operations, forensic examinations.

Повномасштабна військова агресія РФ та запровадження воєнного стану в Україні суттєво вплинули на діяльність органів кримінальної юстиції й зумовили необхідність подолання нових викликів у сучасних умовах. Виявлення, документування та розслідування злочинів, учинених військовими РФ на території України, передбачає ретельне збирання великого масиву доказів, дослідження значного обсягу подій та матеріалів, а також активного застосування спеціальних знань та проведення великої кількості судових експертиз [1, с. 898]. За таких умов сучасна криміналістика [2, 3] покликана розробляти новітні засоби, прийоми та методи, спрямовані на протидію злочинам, пов'язаним з військовою агресією РФ проти України, та іншим злочинним проявам в умовах війни [4, с. 188].

У воєнних реаліях сьогодення особливої актуальності набувають кримінальні правопорушення у сфері обліку військового майна. Практика свідчить, що кількість кримінальних проваджень, унесених в ЄРДР за фактами спричинених військовим частинам збитків від нестачі матеріальних цінностей значно збільшується, зокрема, за ст. 191 Кримінального кодексу України (далі — *КК*) «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем», ст. 410 *КК* «Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», ст. 411 *КК* «Умисне знищення або пошкодження військового майна», ст. 412 *КК* «Необережне знищення або пошкодження військового майна», ст. 413 *КК* «Втрата військового майна».

Аналіз цих статей *КК*, кримінально-правової класифікації кримінальних правопорушень та практики протидії злочинності у сфері обліку військового майна як певного різновиду злочинної діяльності у військовій сфері обґрунтовує необхідність та потребу у формуванні окремої криміналістичної методики: а) вона має спільний предмет посягання — військове майно; б) об'єктивна сторона вчинення таких кримінальних правопорушень є подібною, вона пов'язана зі сферою обліку військового майна [5—7]; в) вона має свою специфіку розслідування, зокрема, особливості виявлення ознак таких злочинів, предмет розслідування, слідчі ситуації, тактичні засоби,

організацію розслідування та застосування спеціальних знань. Навіть більше, для підтвердження збитків від нестач, підміни, розтрат, псування чи надлишків військового майна та прийняття судами відповідних рішень призначають судові економічні експертизи, проведення яких має деякі особливості, пов'язані з різними видами обліку [8, с. 502].

Очевидно, що в даному випадку мова йде про необхідність формування комплексної криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері обліку військового майна. Навіть більше, виходячи із викладеного, кримінальні правопорушення у сфері обліку військового майна набувають комплексного характеру, утворюючи певного роду систему шляхом скоєння декількох кримінальних правопорушень у сукупності. Тому слідчому (прокурору) під час їх розслідування доводиться звертатися до різних видових групових і позавидових методик розслідування [11], що збільшує обсяг роботи і потребує додаткових знань та можливості застосування комплексних методико-криміналістичних рекомендацій.

Однак оскільки такі кримінальні правопорушення багатогранні, віднести комплексну методику щодо розслідування їх лише до однієї категорії методик неможливо. Комплексна методика розслідування кримінальних правопорушень у сфері обліку військового майна, на нашу думку, належить до позавидових, оскільки в основу такої методики покладено саме сферу, в якій вчиняються протиправні дії та склад того чи того злочину із урахуванням і криміналістичних ознак та критеріїв їх поділу і класифікації. Формування такої комплексної криміналістичної методики має бути розраховано на конкретного адресата — слідчого (сторону кримінального провадження). Під час розроблення таких методик від описового підходу необхідно переходити до певної стандартизації та уніфікації [9, с. 447].

З огляду на викладене, вважаємо за необхідне підвищення практичного спрямування криміналістичних методик розслідування, адже побудова їх теоретико-практичних конструкцій передбачає виявлення кореляційних залежностей між елементами криміналістичної характеристики, встановлення ефективності проведення слідчих (розшукових) дій та їх оптимальне поєднання у вигляді тактичних операцій, визначення певної стадійності досудового розслідування, не обмежене лише початком розслідування [10, с. 74].

Як свідчить практика, суттєво ускладнюють процес розслідування кримінальних правопорушень у сфері обліку військового майна наявні складнощі при проведенні експертних досліджень та застосуванні спеціальних знань, а також необхідність розроблення окремої криміналістичної методики. На нашу думку, результативність та повнота встановлення всіх обставин таких правопорушень значно залежить від активного та правильного застосування слідчим спеціальних знань у процесі досудового розслідування.

У кримінальній процесуальній діяльності спеціальні знання використовуються у трьох формах: при залученні спеціалістів під час окремих слідчих (розшукових) чи судових дій; у формі консультацій та роз'яснень спеціалістів; у межах проведення судової експертизи. Водночас, як свідчать матеріали практики, під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері обліку військового майна практичні працівники нерідко ставляться до застосування спеціальних знань формально, ігноруючи можливості їх використання, що, звичайно, негативно впливає на ефективність розслідування. У більшості випадків не залучалися спеціалісти, нерідко судові експертизи проводилися більше двох місяців, а інколи судові експертизи взагалі не проводилися, оскільки використовували висновок спеціаліста, а результати залучення спеціалістів для отримання консультацій та роз'яснень взагалі не було виявлено у матеріалах кримінальних проваджень.

Аналіз практики свідчить, що найчастіше надані на дослідження документи, на жаль, унеможливають однозначність відповідей експерта (експертів), оскільки такі документи або не містять повного й достатнього обсягу інформації, або є вибірковими, або містять значну кількість необґрунтованих виправлень, а документи, що стосуються обліку військової техніки й озброєння, яке перебуває в зоні бойових дій, складені несвоєчасно [9, с. 508]. Крім цього, важливим є залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових), судових дій. Водночас у багатьох випадках відповідні спеціалісти не залучалися, що потребує з'ясування причин.

Отже, з одного боку, питання збереження військового майна є актуальними, а, з іншого боку, існують певні проблеми під час проведення судових експертиз, зокрема судових економічних експертиз у кримінальних провадженнях,

пов'язаних із документальним підтвердженням результатів проведених перевірок або інших заходів, розмірів збитків від нестач, розкрадання, псування, підміни військового майна або його надлишків. Для розв'язання поставлених судово-му експертові-економісту питань щодо документального підтвердження спричинених військової частині чи її підрозділу збитків від нестачі військового майна необхідно провести комплексне дослідження з незалежного оцінювання відповідно до національних стандартів. Під час проведення судових економічних експертиз, пов'язаних з обліком військового майна, судові експерти розв'язують ряд питань і завдань, які мають значення для встановлення доказів учинення таких правопорушень [8, с. 509].

Отже, забезпечення успішного та якісного розслідування кримінальних правопорушень у сфері обліку військового майна передбачає знання слідчим (прокурором) усього комплексу можливостей, які наявні за застосування різних форм спеціальних знань у кримінальному провадженні [10, 12], зокрема проведенні судових експертиз, залученні спеціалістів під час провадження слідчих (розшукових) дій, а також під час отримання консультацій та роз'яснень спеціалістів. До того ж слідчі часто стикаються із певними складнощами при обранні форм застосування спеціальних знань, що зумовлює необхідність з'ясування їх можливостей та уточнення об'єктів, предмету, завдань і переліку типових питань, які можуть бути розв'язані під час залучення спеціалістів та проведення судових експертиз. Крім цього, важливим залишається врахування перспективних напрямків удосконалення методики розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень.

Перелік джерел посилення

1. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. Modern research in world science: 5th International scientific conference (August 7—9, 2022). Lviv, 2022. Pp. 896—903.
2. Shevchuk V. Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2022. Issue 3 (28). Pp. 11—27.
3. Shepitko V. Yu., Konovalova V. O., Shevchuk V. M. et al. Scientific and technical support of investigative activities in the context of an adversarial criminal procedure. *Issues of Crime Prevention*. Vol. 1. № 42. 2021. Pp. 92—102.

4. Shevchuk V. M. The role of criminalistics in improving the efficiency of the investigation of war crimes committed by military of the RF in Ukraine. Scientific Collection «InterConf», (122): with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Diversity and Inclusion in Scientific Area» (August, 26—28, 2022). Warsaw, Poland: Ceas Polonia, 2022. P. 187—195.
5. Про правовий режим майна у Збройних силах України : Закон України від 21.09.1999 р. № 1075-XIV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14> (дата звернення: 15.03.2023).
6. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах : Постанова КМУ від 04.08.2000 р. № 1225 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1225-2000-п> (дата звернення: 15.03.2023).
7. Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних силах України: наказ Міноборони України від 17.08.2017 р. № 440 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1192-17> (дата звернення: 22.10.2022).
8. Панченко Н. І., Гордієнко І. М. Особливості проведення судових економічних експертиз з питань обліку військового майна. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. Вип. 22. С. 500—512.
9. Shepitko V. Problems of typization of certain criminalistic methodics. *Scientific works of NU OYUA*. 2017. P. 445—451.
10. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Digital criminalistics as a strategic direction of formation of criminalistic knowledge. Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: III International Scientific and Theoretical Conference, January 20, 2023. Amsterdam, The Netherlands. P. 73—77.
11. Orlovskiy R., Us O., Shevchuk V. Committing a Criminal Offence by an Organized Criminal Group. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol. 14. № 2. April—June 2022. P. 33—46.
12. Shevchuk V. M. The role of digital technologies in the investigation of warcrimes in Ukraine: criminalistic problems. *Grail of Science: International scientific journal*. № 25. March, 2022). P. 97—110.

Удосконалення дисциплінарної відповідальності судових експертів як одна з гарантій дотримання принципу законності під час судового розгляду

Олена Перова,

канд-ка юрид. наук, Київське відділення Львівського НДІСЕ, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6568-6715>, e-mail: olena.perova.ndise@gmail.com

Дисциплінарну відповідальність за недоліки у висновках судових експертів, які можуть мати вплив на результати судового розгляду справ, було обмежено прогалиною, пов'язаною із відсутністю визначення на рівні закону діянь, кваліфікованих як дисциплінарні проступки.

Ключові слова: дисциплінарний проступок, судовий розгляд.

The improvement of the disciplinary liability of forensic experts as one of the guarantees of compliance with the principle of legality during court proceedings

Olena Perova

Disciplinary liability for shortcomings in the conclusions of forensic experts, which may have an impact on the results of judicial proceedings, was limited by a gap related to the lack of definition at the legal level of acts that qualify as disciplinary misconduct.

Keywords: disciplinary misconduct, court proceedings.

Судово-експертна діяльність охоплює десятки напрямів досліджень і містить понад 80 видів судових експертиз, які здебільшого стосуються безпосередньо судового розгляду конкретних справ у судах загальної, адміністративної та господарської юрисдикції.

Відповідно до норм Кримінального, Цивільного, Господарського процесуальних кодексів, а також Кодексу адміністративного судочинства України висновок експерта не має для суду задалегідь установлені сили й оцінюється разом з іншими доказами в певній справі винятково за